

<http://www.rbc.ru/>

15. Филатова О.Г. Интернет как масс-медиа / О.Г. Филатова // Сборник научных трудов "Актуальные проблемы теории коммуникации". – СПб., 2004. – С. 232-240.
16. Хартия'97 : Новости из Беларуси [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.charter97.org/>
17. Шевченко М.Ю. Специфіка адресанта дискурсу преси / М.Ю. Шевченко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені П. Драгоманова. Серія № 9. Сучасні тенденції розвитку мов: збірник наукових праць за ред. проф. В.І. Гончарова. – К., 2011. Випуск 6. – С. 213-215.
18. Щипицина Л.Ю. Комплексная лингвистическая характеристика компьютерно-опосредованной коммуникации (на материале немецкого языка): автореф. на соискание уч. степени доктора филологических наук: спец. 10.02.04 – «Германские языки» / Л.Ю. Щипицина. – Воронеж, 2011. – 40 с.

УДК 070

**ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ВИРАЖЕННЯ АВТОРСЬКОГО „Я”
У РІЗНИХ ВИДАХ НАРИСІВ
(на матеріалі українських газетних видань початку ХХІ ст.)**

**Світлана Белькова
(Запоріжжя, Україна)**

У статті досліджуються особливості вираження авторського „я” в різних видах нарисів, з’ясовуються його функції та можливості виявлення в текстах.

Ключові слова: *нарис, подорожній нарис, портретний нарис, проблемний нарис, авторське „я”.*

В статье исследуются особенности выражения авторского «я» в различных видах очерков, определяются его функции и возможности определения в текстах.

Ключевые слова: *очерк, путевой очерк, портретный очерк, проблемный очерк, авторское «я».*

The article explores the features of the author’s self-expression in various types of essays, defines its functions and capabilities of the definition in the text.

Key words: *essay, travel essay, portrait essay, problematic essay, author’s self.*

Актуальність дослідження. Незважаючи на визнання активності авторського „я” як інваріантної характеристики жанру нарису, способи його

вираження можуть бути різними: від включення власних думок, міркувань, спогадів в оповідь до відстороненого спостереження за подіями. Специфіка авторського початку в малюнку пов'язана з вираженням такої його інтегральної стильової ознаки, як малюнковість або ескізність, вільність викладу. Саме автор вибирає факти та окреслює їх, вважаючи їх найактуальнішими та найтиповішими. В межах внутрішньожанрової типології малюнку авторська інтенція має різні ступінь та форми вияву. Тому виявлення особливостей авторського втручання в текст різних жанрових різновидів малюнку дозволить дати повну та цілісну картину бачення проблеми авторського „я” в жанрі малюнку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання про специфіку вираження авторського „я” в журналістських текстах на сьогодні все ще залишається відкритим. Незважаючи на здавалося б широке висвітлення різних його аспектів у працях науковців різних років, зокрема, таких, як: Ю. Апарнева [1], В. Варустін [2], В. Горохов [3], В. Дроботенко [4], Є. Журбіна [5], В. Здоровега [6], Є. Прохоров [7; 8], А. Коваль [9], М. Парцей [10], О. Самусевич [11], М. Старуш [12], М. Стюфляєва [13], та ін., саме авторській інтенції в малюнку присвячено дуже мало наукових розробок.

Мета дослідження. Проаналізувавши тексти різних видів малюнків, опублікованих на сторінках загальноукраїнських («День», «Дзеркало тижня») і регіональних видань м. Запоріжжя („МИГ”, „Запорізька правда”, „Наше время плюс”, „Суббота плюс”) за період з 2000 до 2010 року, виявити особливості вираження в них авторського „я”.

Виклад основного матеріалу. Для визначення особливостей вираження авторського „я” нами було проведено аналіз контенту загальноукраїнських газет („День”, „Дзеркало тижня”) та регіональних видань м. Запоріжжя („МИГ”, „Запорізька правда”, „Наше время плюс”, „Суббота плюс”) за період з 2000 до 2010 року. Він виявив певні тенденції у вираженні, способах передачі та функціях авторського „я” в їх різних різновидах.

Так, у подорожніх малюнках було визначено, зокрема, наступні особливості:

1. Максимальне наближення автора до читача через виявлення своєї позиції в текстах від першої особи однини (на кшталт „я був”, „я бачив”) з використанням розмовної та жаргонної лексики, актуалізаторів уваги, засобів сатири й гумору. Наприклад, у малюнку Н. Влащенко „Південна ніч. Слава Богу, кохана спить” („День”. – 2002. – 19 липня) автор від самого початку максимально наближається до читача: „Чи любите ви південь, море, і сонце, як люблю це все я? У відповіді не сумнівалась...” Стилїстична фігура „запитання-відповідь” покликана привертати увагу, надаючи тексту більшої експресивності. Окрім того, вставні конструкції, які Н. Влащенко використовує в тексті, уточнюють і пояснюють надану інформацію і теж актуалізують читачу увагу: „Коли я щось запитала про фінансові обіги, мій супутник (про бізнесмена-екскурсовода ще не забули?) розсміявся: ну, мовляв, даєш, – так він тобі й розповів”. Жаргонізми, якими насичений текст малюнку, загальновідомі і загальноживані („які забезпечують „кришу”, „є волохата рука”, „вірний

кидняк”, повний „аншлаг”, „возити...западло” тощо). Автор описує південну ніч, проте найбільшу увагу приділяє таким місцям у Ялті, як ресторани, казино, дискотеки, портова набережна, де збираються жінки легкої поведінки. Такі місця не є визначними в загальноприйнятому розумінні, і це стає основою для створення іронічного заголовка: друга частина („Слава Богу, кохана спить”) є яскравим свідченням цього.

Усі нариси кореспондента газети „День” К. Рильова привертають увагу здоровим почуттям гумору автора. Як і в зазначених вище творах, автор використовує просторіччя, жаргонізми, іноді навіть лайливі слова, проте це не відштовхує читача, адже має місце ефект від того, що автор говорить одною з ним мовою, автор – один із народу. Показовими є такі нариси К. Рильова: „Парижские картинки” (серія нарисів, створених автором під час автопробігу Берлін-Париж-Амстердам-Гаага, розміщені в газеті „День” (№ 95, 96, 101, 106, 111, 114, 118, 123, 128, 133, 138, 143 за 2002 р.), „Чарівність Качанівки” („День”. – 2002. – 22 листопада), „Зимовий відпочинок у Татрах або Без перерви на щастя” („День”. – 2003. – 31 січня) тощо.

У подорожньому нарисі М. Михайлова „Між раєм і пеклом. Подорож по біблійній землі” („МИГ”. – 2007. – 15 листопада) автор теж із самого початку привертає увагу читачів: „Історія ця звичайна, але з неї я виніс відповідь на питання, яким, я упевнений, переймались багато хто. Не буду розписувати варіації питань, перейду одразу до відповіді. Так ось – і рай, і пекло існують!” Автор ділиться особистим, помітна інтимізація викладу. Як актуалізатори уваги виступають знову ж таки вставні конструкції, подані в дужках, які покликані уточнити надану автором інформацію, а також уривки із щоденника самого М. Михайлова, який він вів упродовж подорожі. Щоденникові записи, окрім привертання уваги читача, сприяють більшій інтимізації викладу.

2. „Позакадрова” позиція автора в багатьох картинах. Композиційна будова таких нарисів суворо хронологічна й нагадує автобусну екскурсію містом, в якій гід розповідає про те, що знаходиться на шляху подорожі, використовуючи фрази „подивіться наліво”, „зверніть увагу на те, що знаходиться справа” тощо. Такі нариси зазвичай багаті на тропи та стилістичні фігури, які автор використовує в міру свого суб’єктивного бачення. Прикладом цього, зокрема, є нариси В. Жлуктенко „Країна соснового бризу. Як Латвія живе в Європі” („День”. – 2004. – 2 квітня), „Вільне дихання” („День”. – 2004. – 7 жовтня), Н. Вадимової „Бог покинув Албанію. І знову повернувся” („МИГ”. – 2007. – 27 вересня), Я. Кобинець „Дві країни в одному місті, або Як живуть по сусідству Рим та Ватикан” („Запорізька правда”. – 2007. – 28 грудня), А. Кобинець „Подорож за три моря, або із зими – в літо” („Запорізька правда”. – 2008. – 10 січня) тощо. Авторське „я” в таких картинах не активне, хоча автор – безпосередній учасник подій.

3. Передавання автором як позитивних, так і негативних вражень про поїздку чи мандрівку. У сучасних картинах, як засвідчив аналіз, автор є безпосереднім учасником подій і здебільшого передає власне захоплення від побаченого й почутого під час подорожі. До таких нарисів можна віднести усі названі вище зразки, а також подорожні нариси кореспондентів „Дня”

І. Сюдюкова, Н. Малимон, К. Гудзик та ін., кореспондентів „МИГа” Г. Стициної, М. Михайлова, Г. Чуприни, Е. Орловської та ін., кореспондентів „Запорізької правди” Н. Кузьменко, А. Кобинець, Я. Кобинець, К. Кулакова, В. Московцевої та ін., кореспондентки газети „Наше время плюс” Л. Карась, кореспондентів „Субботы плюс” Г. Бондаренко, Ю. Дейнеги, К. Гречановської та ін. Проте трапляються зразки творів, у яких, незважаючи на всі типологічні ознаки подорожніх нарисів, автор передає своє негативне враження про поїздку, певним чином застерігаючи від неї і своїх читачів. Прикладом такого може слугувати „Індія поза путівниками” автора М. Томак („День”. – 2007. – 16 листопада). Вже сама назва говорить про те, що розповідь буде вестися нестандартно. Лід нарису підтверджує назву „Розповідь, яка могла б складатися тільки з епітетів про Країну, що тримається тільки на вірі”. Автор без прикрас і голосних епітетів змальовує цю країну: на вулицях бруд, на центральній площі столиці – засилля щурів, ніхто з водіїв не дотримується правил дорожнього руху (рух регулює світлофор, і то не завжди), на 10 чоловіків у країні припадає 8 жінок, тому народити дівчинку тут вважається ганьбою. Відсутні описи краєвидів, зустрічні люди – „ліниві індійці”, які через власну лінь можуть лягти перепочити прямо на брудній вулиці. У кінці – цитата М. Твена: „Потрапивши до Індії, людина або тікає одразу ж, або залишається тут назавжди”. Після прочитання нарису виникає відчуття відрази до країни загалом та її мешканців зокрема, а у цитованій вище фразі ймовірнішою видається перша частина.

4. Посилення проблемного компонента подорожнього нарису як результат актуалізації функції автора-дослідника, що поєднується в нарисах з іншими функціями, зокрема із функцією „автор-учасник подій”. Тут необхідно виділити кілька важливих моментів:

- автор не просто підіймає у нарисі проблему, а викликає у читача певні асоціації шляхом порівняння з такою ж, але в іншій місцевості (переважно порівнюють з Україною). Проблемний компонент не суперечить природі подорожнього нарису (таким чином автор, наприклад, показує, як вирішуються певні проблеми в інших регіонах), проте ступінь його виявлення в нарисі залежить від особистості автора та тих цілей, які він перед собою ставить. Аналізовані нариси засвідчили як виявлені автором під час мандрівки незначні проблеми (наприклад, труднощі з оформленням візи до країни), так і ті, що викликають у читача певні асоціації з його рідною країною, причому не на користь останньої. Наприклад, у творі під назвою „Зимовий відпочинок у Татрах або Без перерви на щастя” К. Рильов описує подорож до Праги, а саме гірськолижний курорт. Автор говорить про те, що ціни там високі, проте сам сервіс того вартий. І туристи все одно їдуть туди, а країна на туризмі заробляє великі кошти. Наприкінці піднімається важлива проблема: у нас є Закарпаття, проте якщо зрівняти сервіс із празьким, то результат буде не на користь нашого. Жорстко, але правильно говорить автор насамкінець: „Може, це тому, що парламентарії через раз пишуть з граматичними помилками і переконання змінюють, як рукавички? Чи через те, що всі давно змирилися з тим, що ... чиновники ... повинні систематично отримувати хабарі з наших рук... Так, як живемо ми, жити не можна, а

інакше ми просто не можемо”.

У нарисі Л. Карась „Нам так не жити?” („Наше время плюс”. – 2010. – 23 вересня) описується автобусний екскурсійний тур до Чехії. Вже сама назва говорить про те, що у змісті буде порівнюватися рівень життя в Чехії та Україні. Чисті вулиці, транспорт, у людних місцях заборонено палити (і чехи дотримуються цієї вимоги!), національний чеський напій – пиво – городяни п’ють лише в пивних ресторанах та пабах. Причому факт всесвітньої економічної кризи (в останньому розділі нарису „Криза в головах?”) ніяк не вплинув на загальний рівень життя чехів: ціни в країні залишилися без змін. І це при тому, що Чехія знаходиться на першому місці у світі за рівнем життя населення. У кінці нарису – риторичне питання: „Що потрібно зробити Україні, щоб ми змогли жити хоча б так, як живуть в чехи?” тощо;

- автор глибше і ширше подає документальні факти (найчастіше – історичні відомості). Така тенденція свідчить про всебічну обізнаність автора з матеріалом, його освіченість та уміле оперування великою кількістю фактажу. Показовими у цьому плані є подорожні нариси кореспондента газети „День” І. Сюднюкова, для яких є характерним заглиблення в історію описуваної місцевості та документальне відтворення її в нарисах. Це пояснюється, з одного боку, тим, що автор – вправний, освічений і досвідчений журналіст, а з іншого – тим, що він є ведучим постійної сторінки в газеті „День” „Історія та я”, в якій і він сам, і інші кореспонденти, а також люди, які професійно вивчають історію (кандидати, доктори історичних наук, співробітники інститутів, музеїв) публікують свої розвідки лише історичного характеру ;
- автор виносить проблемний компонент у сам заголовок, створюючи цим своєрідний „прецедент” для зацікавлення читача. Такими, зокрема, є нариси Н. Мельник „Подільський рай. Що заважає поселити в ньому туристів?” („День”. – 2003. – 13 червня), „Там, де гори, полонини. Як привабити туриста на Закарпаття” („День”. – 2004. – 14 липня) та „Як? Ви ще не були в Закарпатті?” („День”. – 2003. – 16 липня). Таким чином, автор працює на перспективу: на такі заголовки читачі обов’язково звертають свою увагу, і нариси не залишаються без уваги читачів.

4. Посилення суб’єктивного начала подорожнього нарису шляхом використання в заголовках особового займенника „я” та присвійних „моя”, „моє”, „мої”. Такий прийом переважно підкреслює особисту участь автора в мандрівці (що відповідає функціям автора-учасника подій, автора-спостерігача, які поєднуються з функцією автора-ліричного героя), а також є прикладом „інтимізації” викладу. У такий спосіб автор надає більшої емоційності своєму нарису, наприклад: „Мої Кирилівські Канари” (автор – А. Кобинець, „Запорізька правда”. – 2003. – 9 серпня), „Тільки моя Італія” (автор – Д. Десятерик, „День”. – 2004. – 15 січня), „Моє відкриття Лукомор’я” (автор – В. Шак, „МИГ”. – 2005. – 8 червня), „Германія, якою я її бачу” (автор – Е. Орловська, „МИГ”. – 2006. – 20 квітня), „Як я їздила у Сочі по диво-сирок” (автор – Н. Ломоносова, „Наше время плюс”. – 2008. – 6 листопада), „Моя єгипетська Одісея” (автор – А. Кобинець, „Запорізька правда”. – 2009. – 16

липня), „Як я опинився у четвертому сні Віри Павлівни” (автор – О. Москалець, „День”. – 2009. – 5 серпня) тощо.

У портретних нарисах:

1. Вияв власного ставлення до героя (співчуття, співпереживання, симпатії тощо) за допомогою різних засобів. Інколи автори вдаються до прецедентних заголовків або лідів із метою викликання інтересу до матеріалу, натякаючи читачеві таким чином, що текст – не просто про звичайну людину, а про „людину з народу”, таку ж, як і всі, проте про неї не можна не написати. Часто змальовують долі довгожителів. Так, у ліді нарису Н. Малимон „Довгожитель з вулиці вдів” („День”. – 2002. – 12 березня) автор говорить „99-річний дід Демко збирається засівати город”, викликаючи таким чином і самим заголовком, і лідом читацький інтерес. „Здається, що в цьому будинку зупинився час. Так само, як робила покійна дружина, дід Демко кожного ранку застилає своє ліжко, викладає на нього перини, а зверху простиня з „корункою” (так у нас називають мереживо) і гарне покривало. І обов’язково добре підбиті вишивані подушки... День він коротає не на ліжку, а за роботою. А якщо й потрібно прилягти – то на дивані за плиткою (хоча й диван прибраний так, ніби завтра Великодень...” – читаємо тут. У 99 років у діда „ні голова не болить, ні які на смак таблетки — не знає. Ще хороший слух („Миша під підлогою шарудить – чую!”), чудова пам’ять”. Автор відкрито симпатизує дідові.

Героїня нарису К. Причиненка „Її сто друга осінь” („Запорізька правда”. – 2004. – 28 вересня) – 102-річна Олена Онопрійчук. Автор розповідає про її нелегке життя, співпереживаючи разом із героїнею, проте говорить про силу її духу, яка допомогла не втратити життєвих орієнтирів і пережити усі життєві негаразди. Він дивується з того, що за все життя баба Олена ніколи не лікувалася. Автор, як і в попередньому прикладі, симпатизує своїй героїні тощо.

2. Підкреслення автором власного вибору героя нарису. Найчастіше автор говорить про людину, яку знає вже давно і її доля не є для нього байдужою. У таких нарисах, як правило, підкреслено проблемний компонент (завдяки йому автори мотивують вибір героя). Зразками таких нарисів є, зокрема, твори кореспондента газети „Наше время плюс” В. Сороки „Глибоке коріння” (2000. – 20 квітня) та „Син ворога народу” (2002. – 7 листопада). У першому мова йде про українця з німецьким корінням Л. Головіна, колишнього вчителя, а пізніше – директора Обласного інституту вдосконалення вчителів. Автор підкреслює, що він знає героя: „Я відразу упізнав цей голос... хоча не чув його багато років. Головін – людина, якій я зобов’язаний багато чим. Ми познайомились більше трьох десятирок років тому...” Справжнє його прізвище – фон Отто, довгий час не афішувалося через політику винищення німців (та інших іноземців, які вважалися шпіонами). Тільки віднедавна він зміг повернути власне прізвище, знайшовши в архівах згадки про свій родовід. Проте він не тримає зла на радянську владу і не збирається емігрувати до Германії (адже, як говорить автор, не секрет, що життя пенсіонерів там набагато легше) – бо вважає своєю батьківщиною ту землю, де він народився. У

кінці автор штрихами накидає портрет героя і водночас виражає своє захоплення ним: „Він пішов з редакції – високий, стрункий, як тополя. Навіть роки й випробування не зігнули людину. Значить, міцне коріння тримає його на землі, і ніколи не стати йому перекоти-полем”. Другий нарис цього ж автора розповідає про ветерана „Дніпроспецсталі” В. Курилюка. Його батька, одного із першопрохідників „Дніпроспецсталі”, розстріляли в 1937 р., і все своє життя син намагався зібрати про нього відомості та реабілітувати його чесне ім'я. Власне життя Валерій Мойсейович присвятив Запоріжжю, сумлінно відпрацювавши до пенсії на тому ж комбінаті, що й батько. Але в кінці автор знову піднімає проблему: нещодавно у комбінаті „Дніпроспецсталь” був ювілей, а колишнього майстра на нього запросити забули. З гіркотою наприкінці він констатує: „Шкода, що історія нас нічому не вчить”.

У проблемних нарисах:

1. Абсолютна реалізація функції „автор-дослідник”. Зважаючи на специфіку написання судових нарисів (створюються після розгляду справи в суді, а це, як відомо, є досить протяжною в часі процедурою), авторові необхідно особисто відвідати всі судові засідання, вивчити в повному обсязі матеріали справи, обдумати, певним чином прокоментувати, оцінити й обов'язково зробити висновок. Така кропітка робота вимагає від автора чималого хисту, правильного оперування юридичною термінологією і вміння аналітично мислити. Оскільки мета будь-якого судового нарису – це передусім застереження співгромадян від „поганих вчинків”: участі в аферах та махінаціях, нападах, пограбуваннях, зґвалтуваннях тощо, то всі художні засоби (які в нарисах такого різновиду є специфічними, невиразними) і способи викладу матеріалу (вибір композиції, скажімо, залежить тільки від автора, проте переважно судові нариси починаються з опису злочину й закінчуються описом покарання, окрім того у кінці, як правило, подається моральна настанова для читачів) підпорядковуються цій меті. Не всі аналізовані видання, як засвідчило вивчення, містять судові нариси. Велика кількість таких творів друкувалася на шпальтах запорізького тижневика „Наше время плюс” протягом 2000-2007 рр. на сторінці „Кримінал” і належала перу В. Філя. Автор показав себе глибоким аналітиком і справжнім професіоналом у створенні судових нарисів. Зразками його творів є, зокрема, „Пасхальне убивство” („Наше время плюс”. – 2003. – 28 серпня), „У нічному сквері...” („Наше время плюс”. – 2004. – 27 січня), „Хто вбив Яну Попович?” („Наше время плюс”. – 2006. – 2 листопада) тощо. В іншій газеті „Запорізька правда” певний час (2007 рік) існувала однойменна рубрика „Судовий нарис”, під якою публікувалися відповідні матеріали. Показовими серед них є, зокрема, судові нариси Н. Кузьменко „Пекельні кола Феміди” („Запорізька правда”. – 2007. – 17 травня) та „Чужі ігри або Про тонкощі бізнесу, в якому кожний грає сам по собі” („Запорізька правда”. – 2007. – 18 жовтня). Автор, як і в попередньому випадку, виявила себе вправним і талановитим нарисовцем, здатним до аналізу, узагальнень та висновків.

2. Суміщення функції автора-учасника подій із функцією автора-дослідника у нарисах моралі. Специфіка таких нарисів вимагає від автора не

просто викладу своїх думок із приводу тієї чи іншої проблемної ситуації й прогнозування її можливого вирішення, але й уміння показати власне ставлення до поведінки героїв (причому як позитивне, так і негативне), а також всебічного аналізу ситуації для об'єктивного її висвітлення. Авторське „я” в них активне: формули „я чув”, „я був”, „я знаю”, „я бачив” тощо є їх неодмінним атрибутом. Зразки нарисів моралі виявлені нами в регіональному запорізькому тижневику „Наше время плюс” і належать одному автору – В. Ахіньку: „Ризикова справа” (2000. – 31 серпня), „Базарні типи” (2000. – 7 вересня), „Милосердя” (2000. – 28 вересня), „Поставили на собі хрест” (2000. – 12 жовтня). Автор повністю усвідомлює специфіку жанру, в якому працює, підкреслюючи це відповідною рубрикою („Нарис моралі”) і неодноразово вживаючи саме слово „нарис” у тексті.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Специфіка авторського начала в нарисі пов'язана з вираженням такої інтегральної стильової ознаки нарису, як нарисовість або ескізність, вільність викладу. У різних видах нарисів авторська інтенція виявляється по-різному.

Для подорожнього нарису характерні такі форми вираження авторського „я”: максимальне наближення автора до читача через виявлення своєї позиції у текстах від першої особи однини (на кшталт „я був”, „я бачив”); „позакадрова” позиція (авторське „я” у таких нарисах не активне, хоча автор – безпосередній учасник подій); передавання автором як позитивних, так і негативних вражень про поїздку чи мандрівку; посилення проблемного компонента подорожнього нарису як результат збільшеної реалізації функції автора-дослідника, яка поєднується у нарисах з іншими функціями, зокрема із функцією „автор-учасник подій”. Авторське начало у сучасних портретних нарисах реалізується через: вияв власного ставлення до героя (співчуття, співпереживання, симпатії тощо) за допомогою різних засобів; підкреслення автором власного вибору героя нарису. У проблемних нарисах формами вираження авторського „я” є: абсолютна реалізація функції „автор-дослідник”; суміщення функції автора-учасника подій із функцією автора-дослідника в нарисах моралі.

Аналіз контенту інших газетних видань, на наш погляд, дасть змогу отримати більш цілісне уявлення про особливості авторського самовираження та його функцій у текстах не тільки нарисів, але усіх інших жанрів. Також **перспективними**, з нашої точки зору, мають бути розвідки в напрямі дослідження авторського „я” в модифікованих жанрових формах нарисів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апарнева Ю. Формирование типов автора публицистического текста через отношение журналиста к описываемой действительности / Ю. Апарнева // Коммуникация в современном мире : материалы Всероссийской научно-практической конференции исследователей журналистики, рекламы и паблик рилейшинз „Журналистика, реклама и СО: новые подходы”, 25–26 мая 2004 г. / под ред. В.В. Тулупова. – Воронеж, 2004. – С. 3–5.
2. Варустин Л.Э. Вровень с героем: проблемы творчества и мастерства публициста / Л.Э. Варустин. – М.: Мысль, 1987. – 267 с.

3. Горохов В.М. Закономерности публицистического творчества. Пресса и публицистика / В.М. Горохов. – М. : Мысль, 1975. – 190 с.
4. Дроботенко В.Ю. Простір публіцистичного тексту: мовна особистість і образ автора [Електронний ресурс] / В.Ю. Дроботенко // Східнословянська філологія: збірник наукових праць. – Горлівка : Б.в., 2009. – Вип. 17 (Мовознавство). – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Sfil/Mova/2009_17/index.htm.
5. Журбина Е.И. Теория и практика художественно-публицистических жанров (Очерк. Фельетон) / Е.И. Журбина. – М. : Мысль, 1969. – 399 с.
6. Здоровега В.И. Слово тоже есть дело: некоторые вопросы теории публицистики / В.И. Здоровега. – М.: Мысль, 1979. – 174 с.
7. Коваль А.П. Композиційна роль образу автора у публіцистиці / А.П. Коваль, Г.К. Конторчук // Особливості мови і стилю засобів масової інформації. – К.: Вища школа, 1983. – С. 36–50.
8. Парцей М.П. Авторський фактор у публіцистиці / М.П. Парцей. – Л. : Світ, 1990. – 200 с.
9. Прохоров Е.П. Публицистика в жизни общества / Е.П. Прохоров. – М. : Изд-во МГУ, 1968. – 102 с.
10. Прохоров Е.П. Публицист и действительность / Е.П. Прохоров. – М. : Изд-во МГУ, 1979. – 315 с.
11. Самусевич В.М. Персонификация в журналистском тексте / В.М. Самусевич // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия „Филология. Социальная коммуникация”. – Т. 21 (60). – 2008. – № 1. – С. 135–139.
12. Старуш М.И. Авторское „Я” в публицистическом произведении : автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. : 10.01.10 – журналистика / М.И. Старуш. – М.: МГУ им. М.В. Ломоносова, 1985. – 20 с.
13. Стюфляева М.И. Образные ресурсы публицистики / М.И. Стюфляева. – М.: Мысль, 1982. – 176 с.

УДК 37.013.42

ПОЗИТИВНА СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНА АКТИВНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Наталія Бочаріна
(*Переяслав-Хмельницький, Україна*)

У статті розглядаються особливості розвитку позитивної соціально-комунікативної активності соціального педагога. Проведено аналіз складових позитивної соціально-комунікативної активності.

Ключові слова: гуманістична спрямованість, соціальний педагог, позитивна соціально-комунікативна активність, комунікативні зв'язки та